

مددکاری اجتماعی مدرسه

کار با کودکان و نوجوانان

تالیف

لیندا این شا

ترجمه

ایوب اسلامیان

یاسر بشیری

انتشارات آوا'ی نور

تهران-۱۳۹۴

سرشناسه	: اوپنشاو، لیندا
عنوان و نام پدیدآور	: Openshaw, Linda
مشخصات نشر	: مددکاری اجتماعی مدرسه : کار با کودکان و نوجوانان / تألیف لیندا این شا ؛ ترجمه ایوب اسلامیان، یاسر بشیری.
مشخصات ظاهری	: تهران : آوای نور، ۱۳۹۳.
شابک	: ۳۷۶ ص. : جدول.
وضعیت فهرست نویسی	: 978-600-309-118-4
یادداشت	: فیا
عنوان اصلی:	: Social work in schools : principles and practice, c2008.
عنوان دیگر	: کار با کودکان و نوجوانان.
موضوع	: مدرسه ها -- ایالات متحده -- خدمات اجتماعی
شناسه افزوده	: اسلامیان، ایوب، ۱۳۶۸ -- مترجم / بشیری، یاسر، ۱۳۶۵ -- مترجم
رده بندی کنگره	: LB۳۰۱۳/۴/ا۱۸۰۴۱۳۹۳
رده بندی دیویی	: ۳۷۱/۴۶
شماره کتابشناسی ملی	: ۳۶۲۷۸۲۲

مددکاری اجتماعی مدرسه کار با کودکان و نوجوانان

تألیف: لیندا این شا

ترجمه: ایوب اسلامیان - یاسر بشیری

صفحه آرا: منیرالسادات حسینی

چاپ اول ۱۳۹۴

تیراژ: ۵۰۰ جلد

چاپ و صحافی: تایماز

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۰۹-۱۱۸-۴

- تهران: خیابان انقلاب - خیابان ۱۲ فروردین - خیابان وحید نظری - پلاک ۹۹
- تلفن: ۶ - ۶۶۹۶۷۳۵۵ / نمابر: ۶۶۴۸۰۸۸۲ / همراه: ۰۹۱۲۲۰۰۴۵۵۷
- نمایندگی فروش ۱: تهران - خیابان انقلاب - شماره ۱۲۱۲ - فروشگاه گوتنبرگ
- نمایندگی فروش ۲: تهران - خیابان انقلاب - پاساژ اندیشه - فروشگاه دهخدا

کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است

قیمت ۲۲۰۰۰ تومان

فهرست مطالب

۱۵	پیشگفتار
۱۹	فصل اول: نقش‌ها و کارکردهای مددکاران اجتماعی در مدارس
۲۴	نقش‌های چند وجهی مددکاران اجتماعی مدرسه
۲۵	مهارت‌های الزامی برای اقدام مددکاری اجتماعی مدرسه
۳۲	مداخله در مورد دانش آموزان دارای نیازهای ویژه
۳۲	توسعه برنامه و منابع
۳۴	کمک به کارکنان مدرسه در آشنایی با نقش مددکار اجتماعی
۳۴	آموزش‌های الزامی برای مددکاران اجتماعی مدارس
۳۷	دانش راجع به ناتوانی‌های ذهنی و اختلالات یادگیری
۳۷	مهارت‌های برقراری ارتباط
۳۸	دانش راجع به رشد، مخاطرات و مقاومت‌های دوران کودکی
۳۸	دانش راجع به نیازهای ویژه در مدارس
۳۹	جمع‌بندی مطالب
۴۷	فصل دوم: اتخاذ رویکرد بوم‌شناختی - رشدی برای فعالیت در مدارس
۴۷	ارزیابی مددکاری اجتماعی
۵۸	تاریخچه حوادث پیش آمده برای کودک و خانواده
۵۹	نقاط قوت و منابع موجود در خانواده‌ها
۵۹	اطلاعات موثق از منابع بیرون از خانواده
۶۰	مشاهدات رفتاری در کلاس درس
۶۱	ارزیابی عملکردی رفتار
۶۲	راهنماهای برنامه‌ریزی برای درمان موثر
۶۶	موضوعات مربوط به رشد دانش آموزان در مقاطع مختلف
۶۹	درک کودک در زمینه‌های متداخل مدرسه، خانواده و اجتماع
۷۲	برنامه‌ریزی برای زنجیره خدمات مراقبتی پس از مدارس عمومی

۷۲	جمع بندی
۷۷	فصل سوم: کشف مسائل و کار در چارچوب نظام
۷۷	نقش های متفاوت
۷۹	برنامه آموزشی انفرادی (IEP)
۸۰	دانش آموزان دارای ناتوانی های عملکرد آموزشی
۸۱	دانش آموزانی که شامل IDEA نمی شوند
۸۱	اختلال بیش فعالی / نقص توجه (ADHD)
۸۲	بخش ۵۰۴ سند توانبخشی ۱۹۷۳
۸۳	دانش آموزان در معرض شکست تحصیلی
۸۴	شناسایی موانع خانوادگی و تفاوت های فرهنگی در نظام مدرسه
۸۷	رویکردهای درمانی برای مشکلات مختلف در مدارس
۸۷	کمک به کودکانی که در مدرسه با استرس روبه رو هستند
۸۸	مشکلات مربوط به دبستگی کودکان
۹۳	استفاده از رویکرد مبتنی بر توانمندی
۹۴	حمایت از دانش آموزان
۹۶	جمع بندی
۹۶	موضوعات بحث
۹۷	فصل چهارم: مددکاری اجتماعی با کودکان پیش دبستانی تا پایه سوم
۹۸	تشخیص به هنگام تاخیرهای رشدی
۱۰۳	رویکرد بوم شناختی / شبکه مدرسه خانواده
۱۰۵	کودکان در معرض خشونت و بی توجهی در محیط خانواده
۱۰۷	اختلالات بالینی در اوایل دوران کودکی
۱۰۷	اختلال بیش فعالی / نقص توجه (ADHD)
۱۱۰	اختلال اتیسم و سندرم اسپرگر
۱۱۳	اختلال دبستگی / اضطراب جدایی
۱۱۵	کمک به دانش آموزان در یادگیری مهارت های اجتماعی و توسعه ظرفیت های اجتماعی
۱۱۷	جمع بندی
۱۱۷	موضوعات بحث
۱۲۱	فصل پنجم: مددکاری اجتماعی با کودکان پایه چهارم تا ششم
۱۲۲	کار با جمعیت های متفاوت در مدارس ابتدایی

۱۲۵	کودک آزاری و غفلت
۱۲۵	چگونه تشخیص دهیم و چگونه گزارش مربوط به آن را تهیه کنیم
۱۲۹	به کارگیری نظام‌های موازی
۱۳۶	تغییرات هورمونی و فیزیکی
۱۳۷	کار با پسرها
۱۳۹	جمع بندی
۱۳۹	موضوعات بحث
۱۴۱	فصل ششم: مددکاری اجتماعی با کودکان پایه هفتم و هشتم
۱۴۱	عصبانیت و پرخاشگری
۱۴۴	میانجی همسان
۱۴۸	رفتار مخاطره آمیز
۱۴۸	آسیب زدن به خود
۱۵۱	اختلالات خوردن
۱۵۲	انواع اختلالات خوردن
۱۵۲	بی اشتهاپی (کم خوری) عصبی
۱۵۲	پرخوری عصبی
۱۵۲	اختلال پرخوری مفرط
۱۵۵	باندهای (دار و دسته های) خلاف کار
۱۵۶	پیشگیری از باندهای خلاف کار
۱۵۸	درگیر شدن در نظام حقوقی
۱۵۹	جمع بندی
۱۵۹	موضوعات بحث
۱۶۱	فصل هفتم: مددکاری اجتماعی با کودکان پایه نهم و دهم
۱۶۳	حمایت از دانش آموزان در معرض خطر
۱۶۴	مداخلات گروهی
۱۶۵	فعالیت‌های فوق برنامه
۱۶۷	آموزش تکنیک‌های کاهش استرس و آرامش سازی
۱۶۹	نزاع و درگیری در مدرسه
۱۷۱	اختلالات خوردن
۱۷۲	رشد نایافتگی

۱۷۴	جمع بندی
۱۷۴	موضوعات بحث
۱۷۷	فصل هشتم: مددکاری اجتماعی با کودکان پایه یازدهم و دوازدهم
۱۷۹	فراغت از تحصیل / برنامه ریزی برای انتقال از مدرسه
۱۸۱	فعالیت های فوق برنامه
۱۸۳	برنامه های جایگزین
۱۸۳	دانش آموزانی که در مراکز مراقبتی زندگی می کنند
۱۸۵	رویکرد تیمی
۱۸۵	آموزش مهارت های زندگی و زندگی مستقل
۱۸۶	مصرف الکل یا مواد مخدر: راهنمای اعمال قانون
۱۸۷	شرکت در باشگاه ها یا سازمان ها در حین زندگی در پرورشگاه
۱۸۷	آموزش والدین / والدین پرورشی جهت کمک به آنان در امر تشخیص
۱۸۷	مشکلات شناختی و عاطفی
۱۸۸	دست یابی به فرصت های آموزشی پس از دبیرستان: کالج / آموزش شغلی
۱۸۹	برنامه ریزی برنامه های کالج و برنامه های شغلی
۱۹۰	نتیجه گیری
۱۹۱	موضوعات مورد بحث
۱۹۵	فصل نهم: کار گروهی در محیط مدرسه
۱۹۶	تأسیس گروه در مدرسه
۱۹۷	تفویض اختیار به مدرسه
۱۹۸	رضایت والدین
۱۹۹	رازداری
۱۹۹	ساختار گروه
۲۰۰	اندازه ی گروه
۲۰۱	مدت زمان کار گروهی
۲۰۱	قوانین گروه
۲۰۲	ارزیابی هدف
۲۰۲	برنامه ریزی برای اتمام
۲۰۲	مراحل بعدی
۲۰۳	مداخله در بحران و بازسازی مجدد گروه ها

۲۰۵		یخ شکن ها
۲۰۵		دو راست و یک دروغ
۲۰۵		شکستن مرز
۲۰۶		بازی جدید
۲۰۶		همسایه ات کیست؟
۲۰۶		انواع گروه ها
۲۰۷		گروه های آموزشی
۲۰۸		گروه های مهارت های اجتماعی
۲۱۱		گروه های خودیار / مشاوره هم سالان
۲۱۲		گروه های حل مسئله
۲۱۳		تیم های مدارس غیر انتفاعی (که توسط اولیای مدرسه اداره می شوند)
۲۱۴		گروه های مربوط به فرار از مدرسه
۲۱۴		گروه های برنامه جایگزین
۲۱۵		گروه های خاص بچه های آسیب دیده
۲۱۶		گروه های تیمی چند رشته ای
۲۱۶		ارزیابی موفقیت در یک گروه
۲۱۷		نتیجه گیری
۲۱۷		موضوعات مورد بحث
۲۲۳		فصل دهم: خشونت و آسیب
۲۲۳		بررسی انواع خشونتی که کودکان در معرض آن قرار دارند
۲۲۹		واکنش ها به رویدادهای آسیب زا
۲۳۰		میزان اضطراب / ترس
۲۳۳		مداخلات مبتنی بر مدرسه برای آسیب
۲۳۷		مداخلات فردی مددکاران اجتماعی مدرسه در زندگی دانش آموزان
۲۳۹		مداخلات مددکاری اجتماعی با گروه ها
۲۴۰		گروه های حمایت مخصوص دانش آموزانی که والدین شان از هم جدا شده اند
۲۴۲		مداخلات مددکاران اجتماعی مدرسه در خانواده ها
۲۴۵		جمع بندی
۲۴۶		موضوعات مورد بحث
۲۴۷		فصل یازدهم: فقدان والدین

۲۴۷	والدین استخدام شده در مشاغل نظامی
۲۵۰	کودکانی که به دلیل آزار یا بی توجهی از خانواده خود دور می‌شوند
۲۵۷	پرورش کودکان به دست پدر بزرگ یا مادر بزرگ
۲۶۰	مداخلات مددکار اجتماعی مدرسه
۲۶۲	نتیجه گیری
۲۶۲	موضوعات مورد بحث
۲۶۳	فصل دوازدهم: الکل و مواد مخدر
۲۶۳	سوء مصرف مواد چیست؟
۲۶۴	سوء مصرف مواد در والدین
۲۶۵	سوء مصرف والدین چه تاثیری بر کودکان دارد؟
۲۶۸	آثار سوء مصرف مواد و الکل بر جامعه
۲۶۸	سندرم جنین الکلی
۲۷۱	کمک به فرزندان والدین الکلی
۲۷۳	کمک به کودکان والدین معتاد
۲۷۶	فعالیت‌های فوق برنامه
۲۷۷	ایجاد یک برنامه ی مدرسه
۲۷۹	نتیجه گیری
۲۸۰	موضوعات مورد بحث
۲۸۳	فصل سیزدهم: مرگ و فقدان
۲۸۵	مرگ معلم
۲۸۹	مرگ پرسنل یا اولیای مدرسه
۲۹۰	مرگ همکلاسی
۲۹۲	خودکشی
۲۹۳	مرگ والدین
۲۹۶	مرگ یا بیماری جدی خواهر یا برادر
۲۹۷	مرگ حیوانات خانگی
۲۹۸	مرگ خویشاوندان
۳۰۰	مرگ رهبران اجتماعی
۳۰۰	تیم‌های واکنش مدرسه
۳۰۱	نتیجه گیری

۳۰۱	موضوعات مورد بحث
۳۰۳	فصل چهاردهم: کار با جمعیت‌های غیر بومی
۳۰۳	تعاریف
۳۰۵	پاسخ به مهاجران
۳۰۶	چارچوب بوم شناختی - توسعه‌ای برای کار با جمعیت غیر بومی
۳۰۷	مداخلات دانش آموز محور
۳۰۸	مشاوره فردی
۳۰۹	درمان با سینی پر از شن
۳۰۹	بازی ها
۳۰۹	عروسک ها
۳۱۰	هنردرمانی
۳۱۱	آموزش تمدد اعصاب
۳۱۱	تنظیم گروه‌های کوچک
۳۱۱	موسیقی
۳۱۲	مداخلات کلاسی
۳۱۳	مداخلات سیستم محور
۳۱۴	تاثیر گذاری بر فرهنگ و جو مدرسه
۳۱۵	آموزش معلمان
۳۱۵	افزایش مشارکت والدین
۳۱۵	دسترسی به مراقبت بهداشت
۳۱۶	تنگناهای اخلاقی مددکار اجتماعی مدرسه
۳۱۸	نتیجه گیری
۳۱۸	موضوعات مورد بحث
۳۱۹	فصل پانزدهم: خدمات سلامت روانی در مدارس
۳۲۰	اختلالات روانی
۳۲۲	انطباق خدمات اجتماعی سلامت روان با مداخلات مددکاری اجتماعی
۳۲۶	ایجاد ارتباط میان خانواده و مدرسه
۳۲۶	کودکانی که در پناهگاه زندگی می کنند
۳۲۷	استفاده از منطق مدلی جهت کمک به سرمایه گذاری
۳۲۷	در برنامه‌ها و مداخلات جدید

- ۳۲۹..... ایجاد مدل منطقی در کار با دانش آموزان
- ۳۳۴..... ارائه خدمات در مدارس روستایی
- ۳۳۶..... نتیجه گیری
- ۳۳۷..... موضوعات مورد بحث
- ۳۴۱..... فصل شانزدهم: ایجاد ارتباط بین جامعه، خانواده و مدرسه
- ۳۴۳..... واقعیات جدید مدل های همکاری جدیدی طلب می کنند
- ۳۴۴..... حمایت از خانواده های در معرض خطر
- ۳۴۷..... زندگی دوران تحصیل آیا می توانند کمک کنند؟
- ۳۴۸..... تصمیمی که زندگی ما را تغییر داد
- ۳۴۸..... مهاجرت به ایالات متحده: یک غریبه در سرزمینی غریب
- ۳۴۹..... مدرسه ی جدید... شانس جدید برای کمک
- ۳۵۰..... دانش قدرت است
- ۳۵۲..... نیاز به مددکاران اجتماعی
- ۳۵۳..... آموزش عالی به مثابه مشارکت مدرسه، خانواده و جامعه
- ۳۵۴..... شرکای نزدیک دانشگاه/ مرکز مشارکت هارتلند
- ۳۵۸..... نتیجه گیری
- ۳۵۹..... موضوعات مورد بحث
- ۳۶۱..... منابع

پیشگفتار

هر روزه با تیرهای تکان دهنده روزنامه‌ها و آمار نگران‌کننده آسیب‌ها در سنین پایین و پایین آمدن سن انواع بزه و جرائم و ... مواجه می‌شویم. اخباری از این دست که همه را به فکر چاره می‌اندازد. اما کودکان در این سنین کجا هستند؟ و باید کجا باشند؟ خُب لابد جواب شما هم مدرسه است. این بار این سوال پیش می‌آید پس مشکل کجاست که این همه اتفاقات در این سنین رخ می‌دهد؟ آیا مدارس نمی‌توانند این‌گونه موارد را شناسایی کنند؟ آیا هیچ‌گونه پاسخی در برابر این مسائل وجود ندارد؟ و

مدارس بعد از خانواده دومین بایگه اجتماعی مهم در جامعه پذیری کودکان به شمار می‌روند. بستری که در آن کودکان رشد و نمو می‌یابند، علایق خود را کشف می‌کنند و به عنوان سرمایه‌های اجتماعی هر جامعه‌ای برای ورود به جامعه بزرگ‌تر کسب مهارت می‌کنند. اما این بستر به ظاهر با ثبات، در دل خود تنش‌های فراوانی را جای داده است. کودکان با خود مشکلات‌شان را به این محیط می‌آورند؛ مشکلات جسمی، یادگیری، تنش‌های خانوادگی و زخم‌های فراوانی که بر تن و روح خود دارند، حتی تعصبات و نگاه‌های فرهنگی متفاوت.

لذا مدرسه به عنوان بستری با ظرفیت‌های بالا در پیشگیری مشکلات عدیده‌ای مصرف مواد، خشونت، بزه و ترک تحصیل و نیازمند تخصصانی است که مسائل را در وهله اول تشخیص دهند و با توان جلب اعتماد کودکان و مداخلات به هنگام خود اقدام نموده و به کاهش روز افزون این مشکلات کمک کنند.

این کتاب در ایالات متحده و توسط خانم لیندا این‌شا به رشته تحریر درآمده است جایی که مددکاران اجتماعی بیش از یک قرن است در مدارس به صورت جدی خدمت می‌کنند. اما در حال حاضر و در زمانی که این‌طور نوشته می‌شود هنوز جای خالی مددکاران اجتماعی در مدارس کشور به شدت احساس می‌شود. در واقع بسیاری از مسائل وجود دارند که تنها در چارچوب حرفه مددکاری اجتماعی قابل پیگیری و حل

است. مددکاران اجتماعی بواسطه ارتباطی و دانش عمیقی که از فرهنگ جامعه، منابع اجتماعی و مشکلات و آسیب‌های اجتماعی دارند می‌توانند در همان بدو پیدایش مشکل مداخله نموده و با پیگیری‌های حرفه‌ای خود مشکلات را برطرف نمایند.

مددکاران اجتماعی و بسیاری از متخصصینی که در مدارس فعالیت می‌کنند با کمبود منابع علمی در این حوزه مواجه هستند مددکاران اجتماعی برای عملکرد حرفه‌ای خود لازم‌الاجراء اصول راهنمایی هستند که بتواند روشنگر راهشان باشد. منبع علمی که بتواند نگاه‌شان را به مشکلات و مسائل موجود در مدرسه وسیع‌تر نماید و همزمان برای چاره‌سر کردن آن‌ها راهنما باشد

کتاب حاضر به صورت بسیار مفصل فعالیت‌ها و مداخلات مددکاران اجتماعی را در کار با کودکان و نوجوانان در سنین مدرسه بر می‌شمارد. در این کتاب به تفکیک سن و مقطع تحصیلی مشکلات و مسائل کودکان و نوجوانان به بهترین نحو بررسی شده است و برای هر کدام رویکردهای و مداخلات ویژه‌ای توصیه شده است. به جرات می‌توان گفت کمتر مسئله‌ای را می‌توان یافت که در این کتاب بدان اشاره نشده نباشد؛ از مشکلات تأخیر رشدی کودکان در سنین پیش دبستانی و اضطراب جدایی در بدو ورود به مدرسه تا مشکلات مربوط به سوء مصرف مواد و الکل در سنین نوجوانی.

نویسنده در فصول اولیه‌ی کتاب به نقش‌ها و کارکردهای حرفه‌ی مددکاری اجتماعی در مدارس می‌پردازد؛ فعالیت مددکاران اجتماعی در تیم چند حرفه‌ای را توضیح می‌دهد و رویکرد بوم‌شناختی - رشدی را به عنوان راهنمای تئوریک کتاب به صورت مفصل شرح می‌دهد. از فصل چهارم تا هشتم کتاب به صورت مفصل مسائلی را که کودکان و نوجوانان در هر مقطع تحصیلی با آن دست و پنجه نرم می‌کنند بر می‌شمرد و برای هر کدام از این مسائل و مشکلات مداخلات متنوعی را با ذکر مثال‌های موردی فراوانی ذکر کرده است. نویسنده کتاب در نیمه دوم کتاب بر برخی از مشکلات به تفصیل پرتو انداخته است و مسائل حساسی نظیر مرگ و فقدان والدین و سایر اعضای خانواده، تجربه‌ی خشونت و تروما، مسائل مربوط به سوء مصرف مواد و الکل در بین دانش‌آموزان و خانواده‌های آن‌ها و کار با جمعیت‌های غیر بومی را مورد مذاقه قرار داده است.

کتاب پیش رو بسیاری از خلاءهای موجود مددکاران اجتماعی و نیز سایر حرفه‌های یاورانه از جمله روانشناسی و مشاوره را در کار در مدارس پر می‌کند. انتخاب کتاب مددکاری اجتماعی مدرسه برای ترجمه بر اساس همین اولویت و نیاز مبرم حرفه‌ی مددکاری اجتماعی به آموزش در حوزه کار با کودکان و نوجوانان در محیط‌های آموزشی صورت گرفت.

این کتاب به انضمام فرم‌های فراوان گنجینه‌ی گرانقدری را پیش روی خواننده قرار می‌دهد تا با کمترین زحمت مطالب فراوانی را به زبانی ساده و بی تکلف و در عین حال موشکافانه مطالعه نماید. نمونه‌های موردی بسیاری در کتاب گنجانده شده که خواننده را به فضای مدرسه نزدیک می‌کند و نحوه‌ی مداخلات مددکاران اجتماعی پهلوی به پهلوی سایر متخصصان را در یافت اجتماعی توضیح می‌دهد.

امید است کتاب پیش رو که حاصل تلاش‌های شبانه‌روزی یک ساله مترجمان است بتواند رضایت‌مندی خوانندگان محترم را جلب نماید و در کار با کودکان و نوجوانان راهنمای خوبی باشد و نهایتاً گامی ولو کوچک در پیشبرد حرفه مددکاری اجتماعی برداشته باشد.

در این جا از تمامی اساتید و دوستان خوبم در دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی، دانشگاه علامه طباطبائی، دانشگاه آزاد رودهن که به صورت مستقیم و غیر مستقیم راهنما و مشوقم بوده‌اند نهایت تشکر را دارم. جا دارد نهایت ادب و احترام خود را به دوستان خوبم خانم دلنیا شریفی و آقایان شاپور پشبادی و آرش توکلی به پاس همراهی‌ها، دلگرمی‌ها و راهنمایی‌های بی دریغ شان هدیه نمایم.

صمیمانه منتظر انتقادات و پیشنهادات خوانندگان محترم هستیم

(sw.eslami@gmail.com)

ایوب اسلامیان

مهر ماه ۱۳۹۳ - تهران